

Titus Číževski

OD MAŠINE KA ŽIVOTINJAMA – KO SE LJUTI NA NAS?

Naši kritičari imaju kijavicu – onaj koji piše i štampa programe, taj oblači na sebe uširkane gaće i sigurnosni kaftan – (programi i neprogramski programi).

Stihija – od opšteg mehanizma ka instinktu životinja – bićemo braća životinja i od njih ćemo učiti instinktivnu umetnost, da volimo mašine, jer su one naše sestre, i životinje, jer su one naši učitelji i braća.

Samobezprogramskih primitivaca
===== instinkt
ubijmo u sebi „estetizam“!

Gospodo i dame, kućne i divlje životinje, Skamandrovci* su već umrli – Kubisti, Ekspresionisti, Futuristi i Dadaisti uskoro će umreti –

===== instinkt
(mašina i stihija).

.....
Kritičarima koji pišu o nama, a žele jeftiniju i uspješniju reklamu: preporučujemo naš časopis: pesmu u nonparelu: 50 M., u petitu 20 M., „Šamaranje“ sa reklamom 2000 Mp. – bez reklame upola jeftinije.

Organizujemo

kurs iz poljske sintakse i pravopisa. Za kritičare poljske književnosti koji pišu u varšavskim i krakovskim dnevnim listovima („Napred“), za kritičare koji hoće da uče najrazličitije istorije i umetnosti (od Ramzesa do Matejka), uslovi prema ugovoru.

.....
Volimo električne časovnike i ne nanosimo im uvredu.

.....
Učimo muziku od ptica. – Arhitekturu, slikarstvo i vajarstvo od životinjskih gnezda. Instinkt mehanizma (iz knjige 365 ručkova Čvjerčakjevičove) = „neka svako piše, vaja i slika kakom nalaže njegov instinkt!“

Da li ćemo biti srećni, ako formisti** ostanu bez forme?!

* Skamandrovci, Skamander – jedna od najuticajnijih pesničkih grupa u Poljskoj koja je postojala od 1916. do 1939. godine (Slonjinski, Lehonj, Ivaškjevič, Tuvim, Vježinjski, Vitlin, Ilakovičuvna, Pavlikovska-Jasnoževska, Hemar, Braun i dr.). – Prim. prev.

** Formisti – avangardna slikarsko-književna grupa koja je delovala u Krakovu 1917-1922. godine (braća Pronaško, Zamojski, Hrinkovski, Njesjolovski, Vinkler, Gotlib, Kramštik, Husarski, Číževski, Hvistek, S. I. Vitkjevič i dr.) i 1919. godine uspostavila kontakt s futuristima. – Prim. prev.

S t e r n i V a t: = popeo se na krušku i ubrao petrušku, ili isto što je u Italiji bilo pre 10 godina.

Tražimo i n s t i n k t koji smo izgubili usavršavajući se toliko vekova u umetnosti i nauci.

Izložba poljske umetnosti u Parizu navešće = francusku vladu da kupi 20 platana Anrija Rusoa i da ih okači u Luvru.

„Poljske” slike biće upakovane i s pijetizmom poslate u Poljsku (pošiljka plaćena).

U budućnosti na knjigama sa izložbi, poslatim ili ponovo objavljenim nećemo pisati „kritičar” – to činimo samo u reklamama = = vidi uslovi reklama.

Ko se ljuti na nas?!

„Formisti” 1921, br. 4

Noć-dan, 1922.

PRIMITIVISTI NARODIMA SVETA I POLJSKOJ

veliki majmun duginih boja zvani dionizije odavno je crkao, izbacujemo njegovo trulo nasleđe i objavljujemo

I. CIVILIZACIJA, KULTURA, SA NJIHOVIM BOLESNIM STANJEM – NA ĐUBRIŠTE.

biramo jednostavnost, neotesanost, veselost, zdravlje, trivijalnost, smeh.

od smeha duša se goji i stiče snažne debele nožne listove.

dobrovoljno se odričemo dostojanstva, ozbiljnosti, pijetizma. lovorika, kojima nas ovenčavate, iskoristićemo ih kao začim za jela.

II. PRECRTAVAMO ISTORIJU I POTOMSTVO.

i rim tolstoja, kritiku šesire indiju bavarsku i krakov.

poljska je dužna da se odrekne tradicije, mumije kneza juzefa i pozorišta.

rušimo grad. sve mehanizme – aeroplane tramvaje, pronalasku telefon. umesto njih uvodimo prvobitna sredstva sporazumevanja. apoteoza konja. jedino kuće na rasklapanje i pokretne. vičući i rimovan jezik.

III. pod društvenim uređenjem podrazumevamo vladavinu pravih idiota i kapitalista. to je najplodnije tlo za smeh i revoluciju.

IV. **RATOVE BI TREBALO VODITI PESNIČNJEM. UBIJANJE JE NEHIGIJENSKO. TREBA ČESTO MENJATI ŽENE VREDNOST ŽENE JE U NJENOJ PLODNOSTI.**

V. **PRIMITIVAC.**

umetnost je samo ono što daje zdravlje i smeh.

SUŠTINA UMETNOSTI – JE U NJENOM KARAKTERU CIRKUSKE PREDSTAVE ZA VELIKE GOMILE.

njene crte su spoljašnjost i opštost, neuslađena pornografija.

umetnost je učenje.

iz slabo vidljive krčme beskonačnosti metlama teramo bedna histerična stvorenja zvana pesnici, pritisnuta nezasićuću bolom radošću života, ekstazom estetikom, nadahnućem, večnošću.

umesto estetike antigracioznost. umesto ekstaze – intelekt. svesno i svrsishodno stvaralaštvo.

VII. kružeći predmeti, kao umetnički materijal. pozorišta pretvoriti u prostor za cirkuse.

muzika je međusobno sudaranje dva više tela. sve ostalo je buka. savladujemo antifuturističke violine i sve glasove prirode. ulične borbe su betovenisti.

sa zidova treba skinuti komade platna zvane slike. slikati lica odeću veš. ljude, kuće trotoare. skulptura ne postoji.

VIII. poezija. napuštamo rime i ritmove kada su prvi i podsticajni. **uništenje pravila koja sužavaju stvaralaštvo vrlina je trapavosti.** proizvoljnost gramatičkih oblika,

pravopisa i interpunkcije, u zavisnosti od stvaraoca. mickjevič je ograničen **slo-
vacki je nerazumljivo mrmljanje.**

REČI imaju svoju težinu, zvuk, boju, svoj crtež, ZAUZIMAJU MESTO U PROSTORU. to su odlučujuće vrednosti reči. najkraće (zvuk) reči i najduže (knjiga) reči. značenje reči je drugorazredna stvar i ne zavisi od pojma koji joj se pripisuje treba je tretirati kao zvučni materijal UPOTREBLJEN NEONOMATOPEJSKI.

IX. osnovne vrednosti knjige – su format i štampa a tek posle njih dolazi – sadržaj. zbog toga bi pesnik istovremeno trebalo da bude slovoslagač i knjigovezac svoju knjigu bi trebalo svuda da uzvikuje, a ne da je recituje. za njeno širenje upotrebiti gramofon i kino, novine. upropašćujući gramofoni, platno ekrana, ili zid kao stranica kolektivno čitane knjige. novine koje jedino uređuju pesnici.

X. ZBOG TOGA HVALIMO RAZUM I ODBACUJMO LOGIČNOST, TO JE OGRANIČENJE I KUKAVIČLUK UMA. APSURD JE VELIČANSTVEN ZBOG SVOG NEPREVODIVOG SADRŽAJA KOJI ISTIČE NAŠU STVARALAČKU ŠIRINU I SNAGU.

i ljubav slično otkriva našu ljubav prema ljudima i svemu. odišemo ljubavlju.

otvorimo oči. svinja će nam se tada učiniti čudesnija od slavuja, a gga gusana više će nas zadiviti od labudove pesme.

gga. gga gospodo je izašlo na arenu sveta, izvijajući svoje dvostruko g, dok a viče, a – su usta te prekrasne i prostačke životinje. odnosno njuška, gubica, ili rilo.

Gga, 1920.